

نوشته از حقوقدان با تجربه و سابقه دار محترم پاسون

**اعلامیه جهانی حقوق بشر ، موارد تخلفات
و بازتاب آن در قانون اساسی کشور :**

همزمان با ختم جنگ دوم جهانی و مصایب ناشی از آن و بخاطر جلوگیری از همچو جنگهای تباه کن و خانمانسوز نخست سازمان ملل متحد در سال (۱۹۴۵) ایجاد گردید و این سازمان بین المللی موظف شد تا در مورد حقوق ذاتی ، فطری و یا طبیعی انسان ، روی اصول و موازینی کار خویشرا آغاز نماید .

حقوقدانان مجرب تحت نظرخانم روزولت ، پیوسته و بطور خستگی ناپذیر در زمینه تلاش ورزیدند تا در مورد اعلامیه حقوق بشر که **جهان شمول** باشد کار روی اصول و موازین حقوقی را آغاز ، و در نتیجه زحمات آنها بالاخره بتاریخ ده دسمبر سال ۱۹۴۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر تکمیل و مورد تایید و تصویب اعضای سازمان ملل متحد قرار گرفت .

این اعلامیه که دارای سی ماده اصولی و زرین در مورد حقوق طبیعی و ذاتی همه بشر میباشد بعداً با تصویب کنوانسیونهای و پروتوکول های بین المللی بیشتر مورد تاکید قرار گرفت که تعدادی از اعضای سازمان ملل متحد به آنها پیوستند .

در اینجا از دید فلسفی ، تاریخی ، سیاسی و فرهنگی نمیتوان بحث مفصل و همه جانبه پیرامون این اعلامیه نمود زیرا ایجاب تفصیل بیشتر را مینماید که از حوصله ای این یادداشت دور میباشد . اما بخاطر درک بهتر حقوق بطور موجزدر رابطه به مفهوم حق ، حق مطالبه ، حق آزادی ، حق امتیاز ، حق قدرت و حق مصونیت یاد آور میشویم .

قبل از آنکه در رابطه به حقوق بشر تبصره نمایم ایجاب مینماید تا در مورد معنی و مفهوم حق بشر اندکی بدانیم :

هوفیلد یکی از دانشمندان علم حقوق معتقد است که : وقتی میگویم شخصی نسبت چیزی حق دارد ، چهار حالت را باید در زمینه مدنظر گرفت :

- ۱: بدین معنی که شخص دیگری وظیفه دارد که چیزی را به نفع او اجرا کند .مثال **حق مطالبه** .
 - ۲: **حق اختیار و آزادی** که بر مبنای آن شخص حق انجام کار یا ترک آنرا دارد .
 - ۳: **قدرت بر تغییر موقعیت حقوقی خود** ، یعنی شخص میتواند در مال خود تصرف داشته و یا حق وصیت طبق خواست خودرا دارد .
 - ۴ : حق به معنی **مصونیتی** میباشد که شخص نسبت به چیزی دارد و دیگران نمیتوانند در مورد تصمیم و کاری که فرد در باب آن چیز انجام میدهد ، مداخله کند
- به عبارت دیگر مطابق این تحلیل اصطلاح حقوق بر چهار اصل حقوقی دلالت میکند و در چهار قلمرو مختلف حقوقی

بکار برده میشود ، مطالبه ، آزادی ، قدرت (اختیار) و مصونیت . از توضیح بیشتر این اصول صرفنظر مینمایم تا از بحث اصلی بدور نمانیم .

طوریکه میدانیم اعلامیه استقلال ایالات متحده امریکا در سال ۱۷۷۶ نشر گردید که این اعلامیه استقلال مهاجر نشینان انگلیسی آمریکای شمالی درکنگره نمایندگان مهاجر نشینان است که جزئی از قلمرو انگلستان بشمار میرفت ، ناگفته نماند که اعلامیه توسط توماس جفرسون تهیه شده که دارای ارزش حقوقی خود میباشد و بر مبنای آن همه انسانها برابر خلق می شوند و دارای حقوق غیر قابل سلب هستند . از جمله حق حیات ، حق آزادی ، حق شاد بودن و شادی کردن .

در تاریخ بشریت اعلامیه مهم دیگری که بنام اعلامیه انقلاب کبیر فرانسه یاد میشود به نشر رسیده که از دید حقوقی خیلی درخور توجه و با محتوا میباشد . اصطلاح حقوق بشر اولین بار در تاریخ بشریت در جریان انقلاب فرانسه در سندی تحت عنوان اعلامیه حقوق بشر و شهروندی عنوان شد .

این سند بتاريخ ۲۶ اگوست ۱۷۸۹ به تصویب مجلس ملی فرانسه رسد و در سال ۱۷۹۳ به عنوان دیباچه قانون اساسی فرانسه پذیرفته شد . قابل تذکر میدانم که این سند حقوقی بر علاوه فرانسه الهام بخش کشورهای زیادی شده که در حقیقت يك مانيفست حقوقی عصر روشنگری هم پنداشته میشود .

اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸) بیشتر از اعلامیه حقوق بشر و شهروندی فرانسه الهام گرفته که اعلامیه مذکور بمثابة یک سند خیلی با اهمیت و معتبر حقوقی دارای اصول و موازینی اند که بیانگر خواست بشریت جهانی بوده که بطور خلاصه بخشی از آنها را میتوان در ذیل یادآور شد :

- تمامی انسان ها از بدو تولد آزادند و حقوقی برابر دارند .

- تمامی انسان ها حق زندگی با آزادی و امنیت را دارند .

- برده داری ممنوع است .

- هیچ کس نباید شکنجه شود .

- قانون از همه ی انسان ها یکسان حمایت می کند .

- بازداشت نامنصفانه و بی دلیل ممنوع است .

- برخورداری از محاکمه ی علنی حق تمامی انسان هاست .

- در مورد تمامی انسان ها اصل بر بی گناهی است، مگر آن که خلاف آن ثابت شود .

- هیچ کس حق ندارد حوزه ی خصوصی دیگران را مورد تعرض قرار دهد .

- تمامی انسان ها حق دارند محل زندگی خود را تعیین کنند .

- پناهندگی به کشوری دیگر از حقوق مسلم انسان هاست .

- تمامی انسان ها از حق ازدواج و تشکیل خانواده برخوردارند .

- آزادی دین و باورها برای تمامی انسان ها خدشه ناپذیر است .

- آزادی بیان و عقاید از حقوق تمامی انسان هاست .

- آزادی اجتماعات و تشکل ها از حقوق انسان ها هستند .

- تمامی انسان ها حق دارند از دموکراسی و تعیین جمعی نوع حکومت برخوردار شوند .
 - حق امنیت اجتماعی از جمله حقوق بشر است .
 - تمامی انسان ها از حق داشتن سرپناه و خوراک برخوردارند .
 - حق آموزش از جمله حقوق بشر است .
 - هر انسان حق زندگی در جامعه ای آزاد و عادلانه را دارند .
 - انسان ها در برابر یکدیگر مسول اند و باید از حقوق و آزادی یکدیگر دفاع کنند .
 - هیچ کس حق ندارد این حقوق و آزادی ها را از دیگران سلب کند .
- در بالا تذکر داده شد مبنی براینکه : برای تحقق این آرمان بشریت یکتعداد کنوانسیونها و پروتوکولهای بین المللی نیز به تصویب رسیده که میتوان از بعضی آنها در زمینه یادآور شد :

میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ . این میثاق در زمره مهمترین اسناد بین المللی در حمایت حقوق بشر و آزادیهای اساسی است که منعکس کننده حقوق معروف به نسل اول بشر است .

میثاق بین المللی حقوق اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶

این میثاق جایگاه خاص خود را در اسناد بین المللی برای حمایت و پیاده ساختن حقوق بشر داشته و در زمره منعکس کننده حقوق نسل دوم میباشد .

کنوانسیون آزادی اجتماعی و حمایت از حق سازمان دادن سال ۱۹۴۸ . طبق این اعلامیه فیلادلفیا آزادی بیان و اجتماعات برای پیشرفت مستمر ضروری است و برای تحقق این سازمان بین المللی کار موظف به تصویب این کنوانسیون گردید .

توصیه در باره رضایت با ازدواج ، حداقل سن برای ازدواج و ثبت ازدواج ها مطابق قطعنامه بیستم مورخ نوامبر ۱۹۶۵ مجمع عمومی سازمان ملل متحد :

از آنجا که خانواده رکن اصلی هر جامعه است ، مردان و زنان بایست در سن قانونی حق ازدواج را داشته باشند و تشکیل خانواده دهند . یا به عبارت دیگر ازدواج باید بر مبنای رضایت آزادانه و کامل طرفین با در نظر داشت اصل ۱۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر صورت گرفته و ثبت گردند .

- پروتوکول اختیاری مربوط به میثاق بینالمللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶
- دومین پروتوکول اختیاری میثاق بین المللی حقوق سیاسی و مدنی بخاطر الغای مجازات مرگ .
- کنوانسیون بینالمللی رفع هرگونه تبعیض نژادی ۲۱ دسامبر ۱۹۶۵ .
- کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان ۱۸ دسامبر ۱۹۷۹ .
- کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازاتها بیرحمانه ، غیر انسانی ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ .
- کنوانسیون بین المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنها مصوب ۱۸ دسامبر ۱۹۹۰ .
- کنوانسیون بین المللی حمایت از تمامی اشخاص در برابر ناپدید شدن اجباری مصوب ۲۰ دسامبر ۲۰۰۶ . و نیز
- کنوانسیون های دیگر در مورد وضع پناه دهندگان ، در باره الغای برده گی ، پیشگیری از جنایات ، جرایم جنگی و جرایم ضد بشریت شامل نسل کشی و مجازات کشتار گروهی و ده ها قرارداد ها و پروتوکول های بینالمللی .

طوری که در بالا یادآور شدیم اعلامیه جهانی حقوق بشر یکی از دستاوردهای خیلی مهم بشر در عرصه بین المللی بوده که همه انسانهای روی زمین را صرف نظر از تعلقات ملتی و فرهنگی ایشان در بر میگیرد. بایست تذکر داد که:

اصول و موازین اعلامیه جهانی حقوق بشر در قوانین اساسی کشور ما هم جایگاه خاص خویش را تحت عنوان حقوق، آزادی ها و مکلفیتهای اتباع داشته و بخصوص در قانون اساسی مصوب لوی جرگه ۱۹۶۶ که بعداً در سال ۱۳۶۹ مورد تعدیلات و تکمیلات قرار گرفت به وجه احسن درج شده و نیز در قانون اساسی فعلی کشور با وصف آنکه این قانون کاپی شده میباشد در فصل دوم تحت عنوان حقوق اساسی و وجایب اتباع (ماده ۲۲ الی ماده ۵۹) انعکاس یافته است.

بطور مثال طبق ماده ۲۲ این قانون هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است.

اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در

برابر قانون دارای حقوق و وجایب

مساوی می باشند.

و طبق صراحت ماده ۲۴: آزادی حق طبیعی انسان است. این حق جز آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم می گردد، حدودی ندارد. آزادی و کرامت انسان از تعرض مصون است. دولت به احترام و حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف می باشد.

همچنان در این قانون در رابطه به آزادی بیان و عقیده، تشکیل خانواده بمثابة رکن اساسی جامعه، منع شکنجه و تعذیب، حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، تاسیس جمعیتها ویا احزاب سیاسی برای مقاصد مادی و معنوی، آزادی و محریمیت مراسلات و مخابرات، مصونیت مسکن، انتخاب محل زیست و اجازه سفر بخارج از کشور، حق مالکیت و تصرف در آن، حق تعلیم و تربیه رایگان، حق کار، حق تداوی و سایر خدمات صحی رایگان و غیره حقوق اتباع تصریح شده است.

قابل یادمانی است که دولت طبق احکام این قانون مکلف ساخته شده تا بخاطر نظارت بر رعایت حقوق بشر در افغانستان وبهبود و حمایت از آن، کمیسیون مستقل حقوق بشر راتاسیس نماید و این کمیسیون وظیفه دارد تا در موارد نقض حقوق بشری افراد با مراجع قانونی داخل تماس شده و در دفاع از حقوق آنها مساعدت نماید. (ماده ۵۸)

حقوق بشر را عموماً حقوقی می شمارند که هر فرد انسانی صرفاً از آن جهت که انسان است فارغ از رنگ پوست، نژاد، دین،

منشأ اجتماعی، موقعیت اجتماعی و جنسیت دارای آن است. این حقوق از آن جهت که امروزه در اکثر قوانین ملی کشورها و

قوانین بین المللی به رسمیت شناخته شده، از نوع حقوق مبتنی بر قانون به حساب می آید؛ اما در حال طرفداران حقوق بشر

و نهضتها و جنبشهای حقوق بشری انسان را مقدم بر هرگونه قانون وضعی، دارای این حقوق میدانند که قوانین کشورها

باید آنها را در خود جای دهند. از این لحاظ مفهوم مدرن حقوق بشر از نوع حقوق اخلاقی و طبیعی به شمار میآید .

با وصف اصول پذیرفته شده اعلامیه جهانی حقوق بشر و تعهدات اعضای سازمان ملل متحد ، بدبختانه در طی هفتاد و یک سال اخیر ما شاهد تخلفات صریح آن در کشورهای مختلف جهان هستیم . بطور مثال :

حوادث خونبار عراق ، سوریه ، یمن ، ایران ، افغانستان ، فلسطین ، یاریس ، کشمیر ، هانگ کانگ ، میانمار (برما) (و سایر نقاط جهان .

جالب اینکه با وصف نشر تخلفات صریح از حقوق بشر توسط سازمانهای بین المللی چون سازمان عفو بین المللی و سازمان دیده بان حقوق بشر و بخصوص راپور سالانه وزارت خارجه امریکا باز هم بالای جنایتکاران اتکا میگردد . امروز حقوق بشر وسیله ای بدست امریکا و متحدینش بخاطر حفظ منافع شان میباشد .

بارزترین نوع تخلفات و نقض صریح از اعلامیه حقوق بشر در کشور عزیز مان افغانستان جنگ زده صورت گرفته است ، چنانچه پس از ۷ ثور ۱۳۵۷ ایالات متحده امریکا در تبنانی با اعضای ناتو ، عربستان سعودی ، مصر ، چین ، پاکستان و ایران مداخلات خویشرا آغاز نموده و طبق سناریوی با ارسال سلاحهای مخرب و کشته به تربیه ، تجهیز و تسلیح و اعزام تروریستان اقدام نمودند که تاکنون این مداخلات با اشکال مختلف آن ادامه دارد .

تروریستان جنایت پیشه نه تنها به تخریب تاسیسات عام المنفع کشور دست زدند بلکه دست به کشتارهای جمعی ، فردی ، گروگان -گیری و اختطاف ، ترور اشخاص ، انجام فعالیتهای غارتگرانه ، فساد مالی و اخلاقی ، قاچاق مواد مخدر ، چشم کشیدن و بریدن اعضای بدن انسانهای بی دفاع و نیز تجاوز بر ملکیت های عامه ، مختلط ، خصوصی و شخصی زدند . این اعمال زشت با انواع مختلف آن تاکنون ادامه دارد . یکی از پروبلمهای جدی آنست که ایالت متحده و همکاران بین المللی شان با وصف شناخت از ناقضین حقوق بشر ، باز هم بالای آنها اتکا نموده و در قدرت سیاسی کشور آنها را توظیف و سهم نموده است . این ناقضین حقوق بشر پیوسته با گروپهای مافیایی مصروف تحقق جرایم سنگین میباشند و مردم ستمدیده ما را در فقر ، بیماری ، بیکاری و دهها مشکلات و محروم از حقوق حقه شان مواجه ساخته اند . در این اواخریک احصایه تازه از جانب یونیسف نشر شده که در حدود چهارمیلون اطفال از حق تعلیم محروم اند . البته که ایجاد مکتبهای خیالی در این عرصه نقش خود را داشته است و نیز خلاف قانون اطفال زیر سن مجبور به انجام کار ها شاقه اند و عده ای از اطفال کشور از مریضی های کشنده رنج میرند که دسترسی به تداوی لازمه را ندارند و شرم آورتر قضیه تجاوز جنسی بالای کودکان در مکاتب لوگر میباشد .

خشونت علیه زنان مصیبت دیگری است که در فغانستان بارها بوقوع پیوسته و این تراژدی بدبختانه با اشکال مختلف آن ادامه دارد. البته طبق گزارش کمیسیون حقوق بشر این خشونتها شامل خشونت فیزیکی ، روانی و زبانی ، اقتصادی ، جنسی و سایر انواع خشونتها میباشد .

در این گزارش آمده که : نبود امنیت ، ضعف حاکمیت دولتی در نقاط دور دست کشور ، فرهنگ معافیت از مجازات ، فساد اداری ، استفاده سوء از صلاحیتها ، عدم دسترسی محدود زنان به عدالت ، رسم و رواج های ناپسند ، اعتیاد به مواد مخدر ، بیکاری و ناداری . از عوامل اصلی خشونتها علیه زنان پنداشته میشود .

مردمان عراق ، ایران ، هانگ کانگ ، لبنان و حتی جلیقه های زرد فرانسه از مظالم سرمدارن قدرت به ستوه آمده و دست به اعتراضات ضد دولتی زده اند و با وصف تلفات و زندانی ساختن مظاهره کننده گان این وضع تاکنون ادامه دارد . زمامداران این کشور ها با خشونت باعث کشتار و زندانی ساختن انسانهای که خواهان حقوق شان اند ، شده اند

که این عملکرد دولتها باعث نگرانی سازمانهای بین المللی و مدافع حقوق بشر چون سازمان ملل متحد و سازمان عفو بین المللی شده است. بر علاوه اعدام های سریع در عربستان سعودی، ایران، چین و کشتار انسانهای بیگناه در سوریه و افغانستان بدست گروپ های داعش، طالبان و غیره باند های تروریستی همه و همه نقض صریح از اعلامیه جهانی حقوق بشر میباشد.

قابل یادآوری میباشد که عده ای از دانشمندان حقوق به این عقیده اند که پس از تصویب نخستین اعلامیه حقوق بشر (اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه) تا نیمه قرن بیستم، قوانین اساسی بسیاری از کشورها در چهارچوب همین اصول تدوین شده و اعلامیه جهانی حقوق بشر که در سال 1948 به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید، نسخه مکمل همین اعلامیه است، ولی با کمال تاسف باید اذعان کرد که بعد از گذشت تقریباً دو نیم قرن از تصویب اولین اعلامیه جهانی حقوق بشر، حقوق و آزادی های تصریح شده در این اعلامیه، برای اکثر مردم روی کره زمین، یک ایدیل و آرزویی دست نیافتنی است تا چه رسد به اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوبه سال 1948 که حقوق و آزادی های بیشتری را برای انسانها در نظر گرفته است.

عده ای معتقد اند که: اعلامیه ها، قوانین و اسناد حقوق بشری مدت هاست که دیگر فقط زینت بخش کاغذها و کار ویژه ی بیکاری سازمان های بین المللی غربی است. این اسناد بر "حقوق طبیعی و غیر قابل تخطی" و به ویژه حق "مالکیت، آزادی، امنیت، برابری" و غیره متکی است. همان حقوق طبیعی و غیر قابل تخطی ای که به راحتی از انسانها سلب می کنند.

ماخذ:

متن اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸. چاپ حزب توده.

قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان.

ویکی پدیا - از طریق سایت گوگل.

یاداشتی پیرامون مفهوم و مبانی حقوق بشر.

یاداشت های شخصی.

نگاهی به حقوق شهروندی اثر حمید رضا اکبری.

راپور سازمان عفو بین المللی در مورد افغانستان بین سالهای ۱۹۹۲ الی ۱۹۹۵.

تاریخچه و محتوای اعلامیه جهانی حقوق بشر. این نیشته کوتاه بر علاوه مواد اعلامیه حقوق بشر، یک ارزیابی از دو کنوانسیون مهم یعنی حقوق مدنی، سیاسی و حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نیز در بر دارد.

کالبد شگافی حقوق بشر نوشته کیوان رفیعی. از انتشارات مجموعه فعالان حقوق بشر در ایران.

این کتاب (کالبد شگافی حقوق بشر) به بررسی اجمالی حقوق بشر از دیدگاه فلسفی و تاریخی پرداخته که خیلی عام فهم، سلیس و روان میباشد. دوستانیکه علاقمند اند میتوانند در عرصه نظریات دانشمندان از عهد باستان تا به امروز پیرامون حقوق بشر و پیش زمینه های آن و نیز سایر اعلامیه ها و لوایح تاریخی آگاهی پیدا نمایند.

تدابیر بین المللی برای اجرا و حفظ حقوق بشر و آزادیهای اساسی: نوشته داکتر منوچهر گنجی. خیلی درخور توجه میباشد.